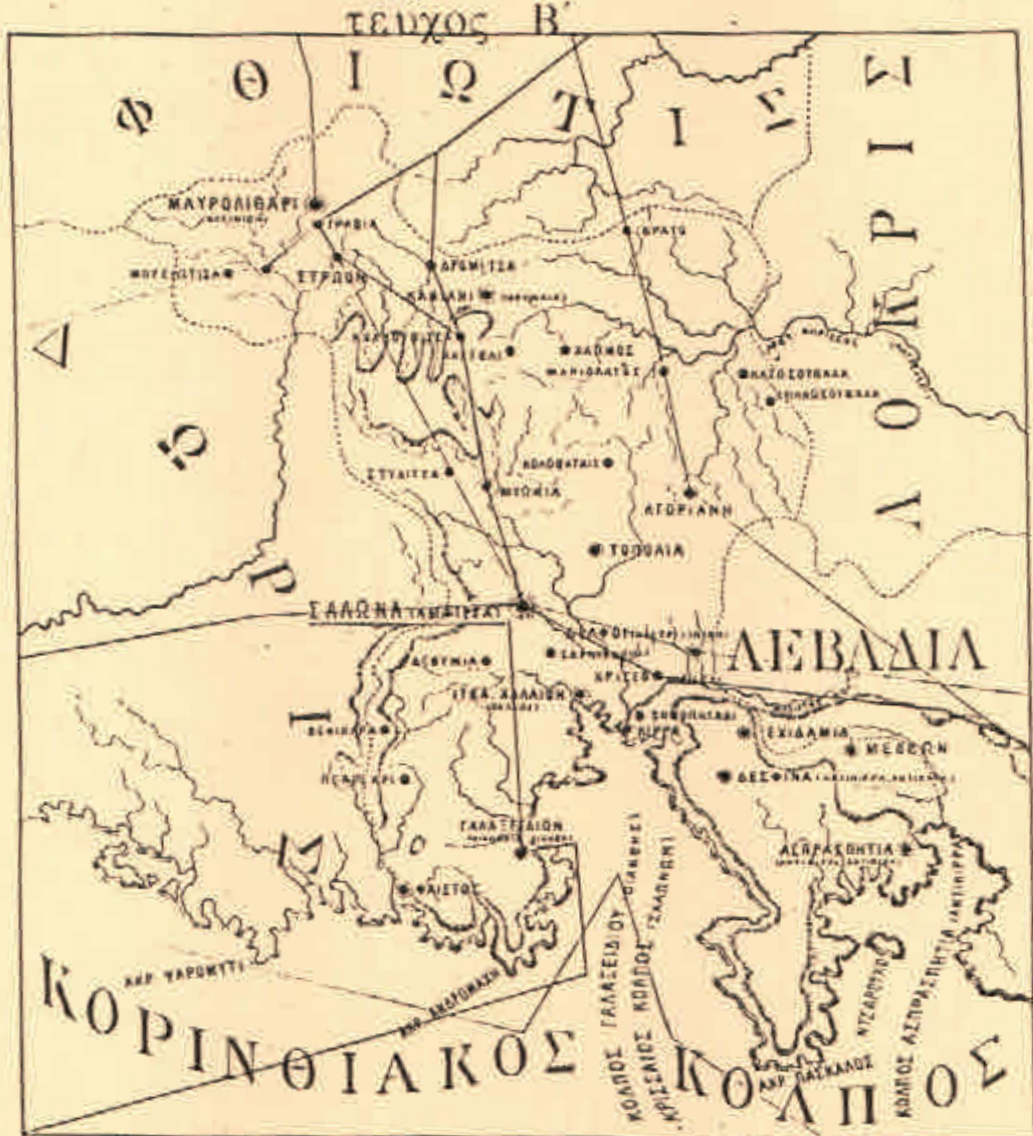

ΤΕΕ ΤΜΗΜΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΣΤΕΡΕΑΣ

“ΟΡΟΙ ΔΟΜΗΣΗΣ ΟΡΙΟΘΕΤΗΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΜΗ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΝΟΜΟΥ ΦΩΚΙΔΑΣ »

*Et omnia signavit etc.
 Quodvisi adspice quodvisi etc.
 Tellei pominat due le anpior etc.
 Chas le mperior etc etc ametur h hys*

Επιγραφή της Φωκίας...

Et de significatione...

Εξηγήσεις τῶν σημείων

ΙΕΡΟΣ Ε ΑΓΩΝ Η σύνορος 1820ου του γυναικῶς με γυναικῶς	● Το γυναικῶς	● Το γυναικῶς	— Το σημειώμα τῶν 1821	1821
 Η σύνορος τῶν 1828ου	● Η γυναικῶς	● Το σημειώμα τῶν 1828ου	● Το σημειώμα τῶν 1828ου	Ε
	() Το ἴδιον	● Αἰμαίον	— Το σημειώμα τῶν 1828ου	() Οἰκιστῶν τῶν 1828ου	1828

*1821. Η σύνορος τῶν 1820ου
 1828. Η σύνορος τῶν 1828ου
 1828. Η σύνορος τῶν 1828ου
 1828. Η σύνορος τῶν 1828ου
 1828. Η σύνορος τῶν 1828ου
 1828. Η σύνορος τῶν 1828ου*

ομάδα εργασίας

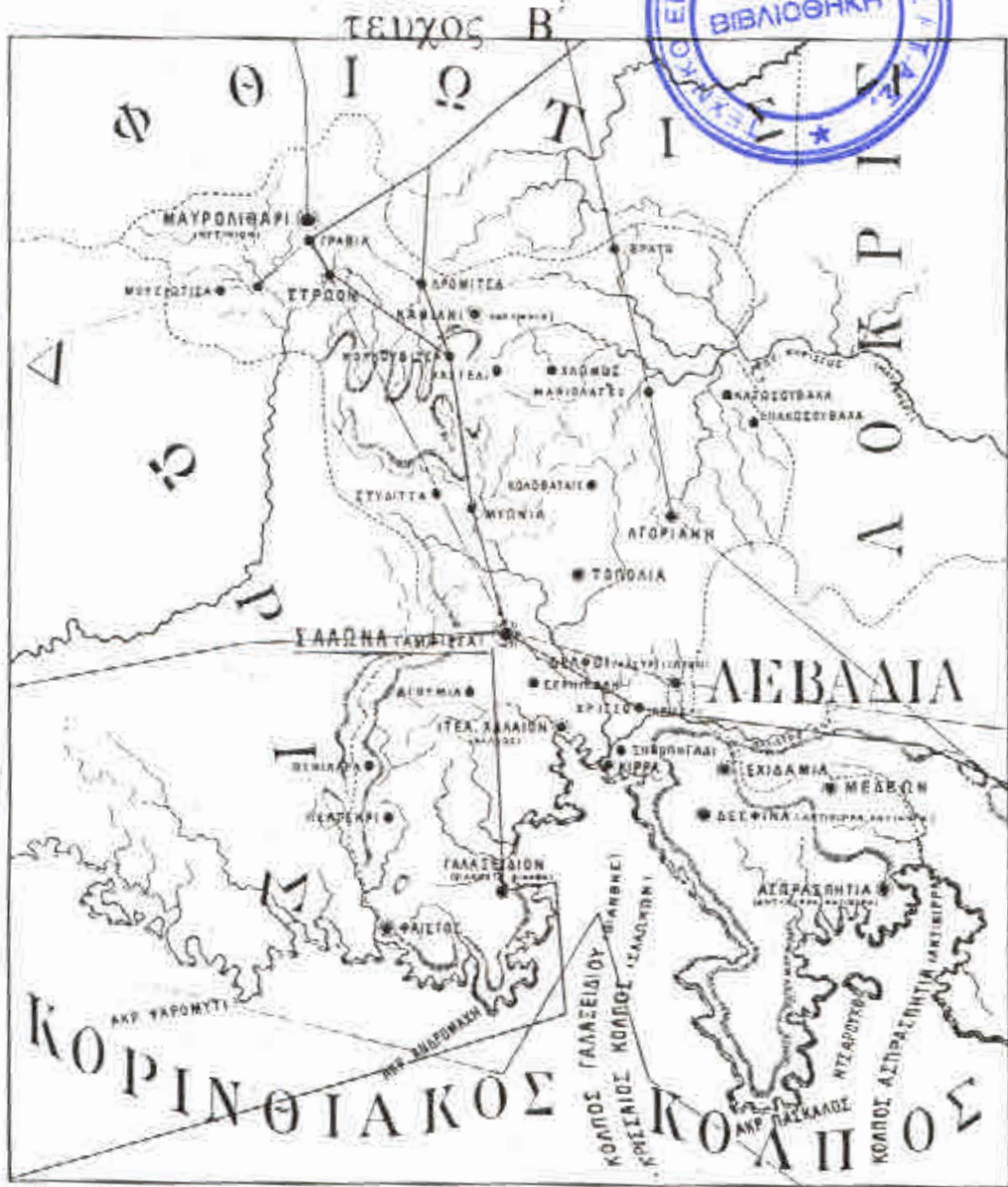
ΠΟΛΥΖΩΗ - ΔΗΜΗΤΡΕΛΟΣ

δεκεμβρίου 1991

Τ Ε Ε Τ Μ Η Μ Α Α Ν Α Τ Ο Λ Ι Κ Η Σ Σ Τ Ε Ρ Ε Α Σ

« Ο Ρ Ο Ι Δ Ο Μ Η Σ Η Σ Ο Ρ Ι Ο Θ Ε Τ Η Μ Ε Ν Ω Ν Κ Α Ι Μ Η Ο Ι Κ Ι Σ Μ Ω Ν Ν Ο Μ Ο Υ Φ Ω Κ Ι Δ Α Σ »

*Et auctus Egerius etc.
 Egerius etc. etc. etc. etc. etc.
 Auctus etc. etc. etc. etc. etc.
 Egerius etc. etc. etc. etc. etc.*

Εργον... 1828

Εξηγήσεις τῶν σημείων

ΙΕΡΟΣ Ε ΑΓΩΝ	Η... ...	● Το...	● Το...	Το...	1821
	Η...	● Η...	● Το...	Το...	1828
	Το...	● Η...	— Το...	Το...	1828

μαδα εργασις

ΟΛΥΖΩΗ - ΔΗΜΗΤΡΕΛΟΣ

δεκεμβρης 1991

" ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΟΙΚΙΣΤΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ
ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΦΩΚΙΔΑΣ "

" ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΝΕΩΝ ΟΙΚΙΣΤΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ "

ΤΕΥΧΟΣ Β'

Αμφισσα Δεκέμβρης 1991.

Π Ι Ν Α Κ Α Σ Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Ω Ν

1- ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ ↔ ΟΙΚΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΗ

1.1 Γενικά - ορισμος πολεοδομίας, οικισμού, πόλης

1.2 Παράγοντες που κρίνουν τη δημιουργία του οικισμού

2- ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΦΩΚΙΔΑΣ

2.1 Γενικά χαρακτηριστικά

2.2 Ιστορικά στοιχεία

2.3 Γενική αναφορά στη θέση και το ρόλο του οικισμού

Δομή του παραγωγικού συστήματος

2.3α. Γεωφυσικά χαρακτηριστικά

2.3β. Φυσικοί - υδάτινοι πόροι

2.3γ. Βωξίτης

2.3δ. Αγροτικές δραστηριότητες

2.3ε. Μη αγροτικές δραστηριότητες

2.3στ. Δίκτυο συγκοινωνιών

3 - ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ ΔΟΜΗ

4 - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΝΕΩΝ ΟΙΚΙΣΤΙΚΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ

5 - ΧΑΡΤΕΣ

Γενικά .

Πολεοδομία είναι η τέχνη που έχει σαν αντικείμενο τη δόμηση, δηλαδή το χτίσιμο της πόλης τη βελτίωση του υλικού πλαισίου της ζωής μέσα σε αυτήν. Ο οικισμός είναι ένα σύνολο κατοικιών που βρίσκονται σε σχετικά μικρή απόσταση μεταξύ τους, έτσι ώστε να δημιουργούνται ανάμεσα τους ορισμένες χωρικές και λειτουργικές σχέσεις. Δεν έχει σημασία αν οι κατοικίες αυτές είναι πολλές ή λίγες. Μερικοί μάλιστα υποστηρίζουν ότι έστω και δύο κατοικίες κατω από ορισμένες προϋποθέσεις μπορούν να αποτελέσουν οικισμό, αλλά αυτό είναι μία μάλλον ακραία άποψη. Γενικά η έννοια του οικισμού συνδέεται με την έννοια των κτισμάτων που τον αποτελούν.

Κάθε πόλη είναι στην πλατιά έννοια οικισμός, αλλά κάθε οικισμός δεν είναι και πόλη. Για να συγκαταλέγεται ανάμεσα στις πόλεις, ο οικισμός πρέπει να έχει ένα ελάχιστο δυναμικό, το δυναμικό αυτό πρέπει να είναι ποσοτικό αλλά και ποιοτικό. Σύμφωνα με στατιστικά κριτήρια ένας οικισμός για να θεωρείται πόλη πρέπει να ξεπερνάει έναν ελάχιστο αριθμό κατοίκων. Από το 1887 κιόλας το Διεθνές Ινστιτούτο Στατιστικής θέλησε να κατατάξει στην κατηγορία των πόλεων κάθε οικισμό με περισσότερα από 2000 άτομα.

Στην Ελλάδα θεωρούνται πόλεις οι οικισμοί που έχουν πληθυσμό τουλάχιστον 10000 κατοίκους. Σε ειδικές όμως περιπτώσεις μπορεί να έχουν και λιγότερους, αν πρόκειται λ.χ για πρωτεύουσα νομού ή για σημαντική λουτρόπολη. Οικισμοί με 2000- 10000 κατοίκους σύμφωνα με τα κριτήρια της Ε.Σ.Υ ονομάζονται κωμοπόλεις. Οικισμοί με λιγότερους από 2000 κατοίκους ονομάζονται κώμες (χωριά).

Όσο το δε αντίθεση με όλα αυτά το Π.Δ 3/5/85 ΦΕΚ 181Δ α ναφέρει στο άρθρο 1 ότι "...ως οικισμός νοείται κάθε διακεκριμένο οικιστικό σύνολο το οποίο αναφέρεται στην τελευταία απογραφή ως οικισμός με πληθυσμό μέχρι και 2000 κατοίκους....".

Αλλά μόνο ο αριθμός των κατοίκων δεν μπορεί να διακρίνει την πόλη από τους υπολοίπους οικισμούς. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου παρόλο που ο αριθμός των κατοίκων ενός οικισμού είναι μικρός, αλλά χαρακτηριστικά (π.χ μεγάλη πυκνότητα ή εμπορικές, διοικητικές ή πολιτιστικές λειτουργίες πολύ αναπτυγμένες) τον προβάλλουν σε πόλη. Ένα άλλο σημαντικό σημείο που ξεχωρίζει την πόλη από τον μικρότερο οικισμό είναι η δημιουργία μέσα σ' αυτόν ενός έντονα τεχνητού περιβάλλοντος. Κατά κανόνα όσο μεγαλώνει η πόλη τόσο ο χώρος μέσα σ' αυτόν αποξενώνεται από τα στοιχεία του φυσικού χώρου που την περιβάλλει.

Στις μικρότερες πόλεις και τους οικισμούς η άναρχη και προκλητική δόμηση προξενεί συχνά σοβαρές ζημιές στη γύρω φύση. Οι ζημιές αυτές προστέθηκαν στις μεγαλύτερες καταστροφές που προκλήθηκαν από τη ληστρική εκμετάλλευση των φυσικών πόρων και άλλες αλόγιστες ενέργειες του ανθρώπου που είχαν σαν αποτέλεσμα να δημιουργηθεί η "οικολογική κρίση".

Στην σημερινή εποχή που ένα πυκνό δίκτυο πόλεων και οικισμών σκεπάζει τις περισσότερες κατοικήσιμες περιοχές της γής και που οι άνθρωποι τείνουν να συσπειρώνουν σε όλο και μεγαλύτερες αστικές συγκεντρώσεις, δεν έχουμε συχνά την ευκαιρεία να επιλέγουμε εξ αρχής τη θέση για έναν εντελώς νέο οικισμό. Η θέση των οικισμών που ξέρουμε σήμερα δεν είναι τυχαία αλλά κάποτε διαλέχτηκε ανάμεσα από πολλές άλλες από τους ανθρώπους που δημιούργησαν τον πρώτον οικιστικό πυρήνα σ' εκείνη την τοποθεσία. Ωστόσο παράγοντες σαν αυτούς που άλλοτε έκριναν τη θέση ενός οικισμού εξακολουθούν και σήμερα να έχουν σημασία για την ανάπτυξη και επεκτασή του. Τα κριτήρια χωροθέτησης των οικισμών είναι:

-α) Κλίμα - Φυσικό περιβάλλον

Η αναζήτηση από τον άνθρωπο ενός φυσικού περιβάλλοντος που να μην αντιστρατεύεται τη φυσιολογία του οργανισμού του και ταυτόχρονα να τον ικανοποιεί ψυχολογικά. Οι κλιματολογικοί παράγοντες επέδρασαν καίρια στην γενικότερη γεωγραφική κατανομή του πληθυσμού.

β) Υλικά αγαθά άμεσης ανάγκης

Πρωταρχική απαίτηση του ανθρώπου είναι η εξασφάλιση εκείνων των υλικών αγαθών, χωρίς τα οποία δεν μπορεί να επιζήσει.

γ) Αμυνα

Η στρατηγική-ιδιαίτερα η αμυντική- γεωγραφική θέση υπήρξε στο παρελθόν σημαντικό κριτήριο για τη χωροθέτηση του οικισμού.

δ) Επικοινωνία

Η ανάγκη εξασφάλισης επικοινωνίας ανάμεσα στον οικισμό και άλλους τόπους πιά απομακρυσμένους οδηγεί στην χωροθέτηση του οικισμού σε όσο το δυνατόν πλεονεκτικότερη θέση.

ε) Αποστάσεις από άλλους οικισμούς

Μεχρι τώρα μιλήσαμε για κριτήρια χωροθέτησης που αναφέρονται άμεσα στα χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης θέσης που επιλέγεται για τη δημιουργία οικισμού. Συχνά όμως βλέπουμε οικισμούς να αναπτύσσονται σε θέσεις που δε μοιάζει να έχουν κανένα ιδιαίτερο φυσικό πλεονέκτημα συγκριτικά με άλλες γειτονιές. Στις περιπτώσεις αυτές η εξήγηση της ανάπτυξης του οικισμού μπορεί να βρίσκεται στην οικιστική δομή της ευρύτερης περιοχής του και ειδικότερα στην συνδυασμένη θέση των άλλων μικρών και μεγάλων οικιστικών κέντρων της γεωγραφικής ενότητας στην οποία ανήκει.

Οι οικισμοί αποτελούν από την εποχή της "πόλης-πολιτείας" θεμελιακό στοιχείο της ελληνικής κοινωνίας.

Ο Ελληνικός πολιτισμός αποτελεί έκφραση οργανωμένης κοινωνίας "αστικής" κοινωνίας. Σε περιόδους κρίσης των πόλεων ή ξένης κατοχής τους χανόταν πάντα το δόκιμο στοιχείο του πολιτισμού μας.

Αυτό συνέβει στον κυρίως ελλαδικό χώρο στην διάρκεια της τουρκοκρατίας και κόστισε τη διαρκεί παρακμή του πρώτου νεοελληνικού κράτους μέχρι που οι επιδράσεις αστικών κέντρων περιούχων που αναπτύχθηκαν μεταγενέστερα όπως η Θεσσαλονίκη η Σύρα οι πόλεις της Επτανήσου ή επιδράσεις έξωελλαδικών κέντρων με οργανωμένες ελληνικές κοινωνίες που συνέτειναν στο ανέβασμα του νεοελληνικού πολιτειακού γίνεσθαι και του πολιτισμού.

Ανάλογα γόνιμη για τον αγροτικό χώρο υπήρξε η επίδραση αναπτυγμένων επαρχιακών κέντρων όπως το Πήλιο, Αμπελάκια, Ζαγόρια.

Υπάρχει αμφίδρομη σχέση μεταξύ κοινωνικής και πολεοδομικής διαδικασίας στην ελληνική εξέλιξη, ο χαρακτήρας και τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του κοινωνικού οικονομικού γίνεσθαι έμμεσα αλλά σαφώς διαμορφώνουν το πολεοδομικό γίνεσθαι. Αλλά και αντίστροφα το πολεοδομικό γίνεσθαι επέδρασε αποφασιστικά στην κοινωνικό οικονομική και ακόμα πολιτική εξέλιξη στην Ελλάδα.

Οι στόχοι της συγκεκριμένης μελέτης εστιάζονται σε δύο επιδιώξεις. Πρώτον στην καταγραφή των οξύτατων και κατεπείγοντων προβλημάτων που έχουν συσσωρευτεί στους οικισμούς του νομού και δεύτερο, στην ανάκτηση καθε πόλης- κωμόπολης και χωριού σαν ιστορική και πολεοδομική οντότητα με συγκεκριμένες προτάσεις. Τα συσσωρευμένα προβλήματα (αυθαίρετα, αδυναμία εφαρμογής σχεδίων, κοινωνική και περιβαλλοντική υποβάθμιση) είναι αποτέλεσμα 10 ετών προγραμματισμένης εγκατάλειψης και κοινωνικής παρέμβασης. Η άμεση αντιμετώπισή τους, με όποιες διαδικασίες αποτελεί στοιχειώδη κοινωνική και πολιτική υποχρέωση όλων μας.

Η μοναδική οντότητα των Ελληνικών πόλεων, μεγάλων και μικρών η ιστορική, η αισθητική, η πολιτιστική, η πολεοδομική η αρχιτεκτονική οντότητα χάθηκε μέσα στην αμορφοποίηση της εξαναγκαστική αστικοποίηση σε ορισμένα κέντρα που διαδέχθηκε την κατάρρευση του οικιστικού ιστού της χώρας και ιδιαίτερα του αγροτικού στη μεταπολεμική περίοδο.

Οι κοινωνικο-οικονομικές δυνάμεις που δημιούργησαν το φαινόμενο κατόρθωσαν να συμπαρασύρουν και να εξαφανίσουν και την πολιτική οντότητα των πόλεων.

Έχει εκλείψει η πολιτεία της Ελληνικής πόλης όπως και η πολεοδομική μορφή της, αντιστοιχεία διαλεκτική γιατί αποτελούν πολιτεία και πολεοδομική μορφή εκφράσεις διαφορετικές σε αμφίδρομη σχέση του ίδιου κοινωνικού γίνεσθαι.

Η πολεοδομική μορφή έχει υποταχθεί στην αποσπαστική ικανοποίηση πολεοδομικών- με την έννοια του ρυμοτομικού σχεδίου- αιτημάτων όπως η πολιτεία της πόλης έχει υποκατασταθεί από την εξισορρόπηση ομάδων πίεσης που έχουν επισκιάσει το γενικότερο κοινωνικό συμφέρον της πόλης.

Αποτέλεσμα , η διαχειριστική αντιμετώπισή της. Δεν εκφράζεται πλέον η ελληνική πόλη πολιτικά και γι' αυτό δεν εκφράζεται και πολεοδομικά. Ο πολιτικός λαικισμός, η υποταγή στην ικανοποίηση αιτημάτων ομάδων πίεσης-εκφράζεται με τον πολεοδομικό λαϊκισμό της αποσπασματικής αντιμετώπισης "εντάξεων στο σχέδιο" και άμεσων "ρεαλιστικών παρεμβάσεων" σε βάρος συνήθως της ιστορικής τους φυσιογνωμίας και συνέχεια της ποιότητας ζωής, και της παραγωγικής τους υποδομής.

Η αστυφιλία, η άναρχη και στρεβλή ανάπτυξη του εθνικού μας χώρου τις τελευταίες δεκαετίες είχαν σαν αποτέλεσμα την μονομερή ανάπτυξη της πρωτεύουσας και ελάχιστων αστικών κέντρων με τεράστια και "αλυτα" πολεοδομικά προβλήματα σήμερα, και τον μαρασμό της υπαίθρου. Η εικόνα εγνατάλειψης και μαρασμού του ελληνικού χωριού, παρουσιάζεται ζοφερή σε ολόκληρη την επικράτεια, χωρίς φυσικά να αποτελεί εξαίρεση τα χωριά της Φωκίδας, τα οποία θα μελετήσουμε σε γενικές γραμμές, τόσο χωροταξικά - πολεοδομικά όσο και νομοθετικά, για να ανακοπεί επιτέλους η διαδικασία διαμελισμού των ελληνικών αυτών χωριών να προχωρήσει η ιστορική, πολιτική, πολεοδομική ανάκτησή τους, προκειμένου να θεμελιωθεί η σωστή αναπτυξή τους και η παραπέρα εξελιξή τους.

Α Ν Α Λ Υ Σ Η Τ Ο Υ Ν Ο Μ Ο Υ Φ Ω Κ Ι Δ Α Σ

Δίδεται μία συνοπτική εικόνα του νομού με ιδιαίτερη υπογράμμιση των ιστορικών γεωφυσικών χαρακτηριστικών, των βασικών του φυσικών και πολιτιστικών του πόρων, που συνιστούν και τα πρωταρχικά στοιχεία για την ανάπτυξη και την βελτίωση της θέσης του στο αναπτυξιακό σύστημα της χώρας μας.

Η μελέτη αυτή σε σχέση με το πρώτο τεύχος που κατέγραψε το νομικό-πολεοδομικό καθεστώς που επικρατεί για κάθε οικισμό, έχει σαν στόχο την διατήρηση ορισμένων αξιόλογων οικισμών μέσα από μία νομοθετική ρύθμιση που θα ολοκληρωθεί όπου είναι αναγκαίο και με μία πολεοδομική μελέτη ή με μία οριοθέτηση. Προτείνονται δε ορισμένες χρήσεις για την ανάδειξη και την "επιβίωση" των οικισμών αυτών. Στόχος της μελέτης είναι να επισημάνει τα αξιόλογα εκείνα στοιχεία που υπάρχουν σε ορισμένους μικρούς οικισμούς που βρίσκονται γύρω από άλλους που έχουν τάσεις ανάπτυξης ώστε και αυτοί να μπορέσουν να αναδειχθούν μέσα στο αναπτυξιακό σύστημα του νομού, με μία συγκεκριμένη πολεοδομική μελέτη.

Α. Ι σ τ ο ρ ι κ ά σ τ ο ι χ ε ί α .

Η Φωκίδα στην αρχαιότητα είχε πιά ευρύτερα όρια και έφτανε ως τον Ευβοϊκό κόλπο, έχει μακραίωνη ιστορία. Στόν Πausανία αναφέρεται ως πατρίδα των Οζολών Δοκρών.

Υπάρχουν παρα πολλά ευρήματα τα οποία τεκμηριώνουν ιστορικά την παρουσία πληθυσμών στην δύσβατη αυτή περιοχή από τη νεολιθική περίοδο. Σημαντικά ευρήματα έχουν βρεθεί στις θέσεις Κίρρα, Πεντε Ορια, Γαλαξειδί και Αντίκυρα που ανάγονται στην Πρωτοελλαδική, μεσοελλαδική και Μυκηναϊκή περίοδο 3000 - 1100 π.χ. Λέγεται ότι η Δωρίδα κρατά ακόμα και σήμερα το ονομά της από την κάθοδο των Δωριαίων, οι οποίοι και την κατοίκησαν. Η ιστορία της επαρχίας στην αρχαιότητα παρακολουθούσε τους ρυθμούς της ευρύτερης ιστορίας της Ελλάδας.

Ως τον 4ον αιώνα π.χ. εκτεινόταν μέχρι και τον Ευβοϊκό κόλπο, την Οιταία, τη Δωρίδα και την κοιλάδα του Σπερχιού.

Κατά τους προϊστορικούς χρόνους κατοικούσαν στη Φωκίδα Πελασγικά και Θρακικά φύλα. Στη συνέχεια εγκαταστάθηκαν εκεί Αχαιοαιολικά φύλα - οι Φωκείς που προήλθαν από την Κόρινθο με επικεφαλής τον Φώκο από όπου και το ονομάτης ή από την Αίγινα. Οι 20 φωκικές πόλεις αποτελούσαν στις αρχές των ιστορικών χρόνων ομοσπονδία χωρίς κοινό αρχηγό οι Φωκείς συμμετείχαν στο Αμφικτιονικό συνέδριο των Δελφών με δύο αρχηγούς-φήφους.

Το Μαντείο των Δελφών αποτελούσε σημαντικό κέντρο της αρχαίας Ελλάδας το οποίο επηρέαζε όχι μόνο τη γύρω περιοχή αλλά και όλη την Ελλάδα. Κατά τους Περσικούς πολέμους οι Φωκείς πολέμησαν μαζί με τους Έλληνες και για αυτό οι Πέρσες κατέστρεψαν τις Φωκικές πόλεις εκτός από το Μαντείο των Δελφών. Κατά τον Πελοποννησιακό και τον Κορινθιακό πόλεμο βοήθησαν τους Σπαρτιάτες. Κατά τον Λαμιακό πόλεμο τάχτηκαν επέρ των Αθηναίων.

Τον 3ον αιώνα π.χ. εντάχθηκαν στην Αιτωλική συμπολιτεία. Στην αρχαία Φωκίδα υπήρχε το ιερό του Πύθιου Απόλλωνα στους Δελφούς.

Κατά την Ελληνιστική περίοδο σημαντικό κέντρο ήταν η Καλλίπολη (Κάλλιο) σήμερα σκεπασμένο από τα νερά της λίμνης του Μόρνου. Αργότερα περνούν διαδοχικά από εκεί Γότθοι (260-395 μ.χ) Βάνδαλοι (467-477), Σλάβοι (549-588), και Βούλγαροι.

Με την τέταρτη σταυροφορία κατακτητές της γίνονται οι Φράγκοι με τον Οθωνα ντέ Λά Ρός. Το 1271 δημιουργείται το Ελληνικό Δεσποτάτο της Μεγαλοβλαχίας και το 1311 οι Καταλανοί διαδέχονται τους Φράγκους. Το 1387 καταλαμβάνουν την περιοχή οι Τούρκοι, οι οποίοι ξαναπαρουσιάζονται το 1453, για να εγκατασταθούν εκεί οριστικά ως την επανάσταση του 1821. Η κύρηξη της επανάστασης στην περιοχή γίνεται στην Αμφισσα στις 27 Μαρτίου 1821, από το φημισμένο αρματωλό Πανουργιά. Στις 7 του Μάη θα γίνει η τόσο γνωστή μάχη στο Χάνι της Γραβιάς όπου θα νικήσει ο Οδυσσέας Ανδρούτσος. Ακολουθούν πολλές εναλλαγές στις τύχες

του αγώνα και η οριστική απελευθέρωση της περιοχής γίνεται ταυτόχρονα με την υπόλοιπη Ελλάδα. Σε όλη εκείνη τη διάρκεια, ο ορεινός και δύσβατος χαρακτήρας της Φωκίδας βοήθησε στη διεξαγωγή του κλεφτοπολέμου, πράγμα που επαναλήφθηκε έναν αιώνα αργότερα, στις μάχες που έγιναν στην Γκιώνα και στον Παρνασσό εναντίων των Γερμανών κατακτητών του Χίτλερ.

Β- Γενική αναφορά στη θέση
και το ρόλο του νομού.

Ο νομός Φωκίδας είναι ένας από τους έξι (6) νομούς της ανατολικής Στερεάς που συνορεύει προς δυσμάς με το νομό Αιτωλοακαρνανίας της δυτικής Στερεάς Ελλάδας, προς βορράν συνορεύει με την Φθιώτιδα, στην οποία υπάγονταν παλαιότερα διοικητικά. Προς ανατολάς με την Βοιωτία και προς νότο με τον Κορινθιακό κόλπο. Είναι από τους μικρότερους σήμερα νομούς έχει έκταση 2122,2 χιλιόμετρα. Συνολικό περίπου πληθυσμό με ημιαστικό κέντρο την Αμφισσα που είναι και η πρωτεύουσα του νομού. Χωρίζεται σε δύο επαρχίες, την επαρχία Παρνασσίδος που έχει σαν κέντρο την Αμφισσα, με πληθυσμό 71560 κατοίκων και την επαρχία Δωρίδος με κέντρο το Λιδωρίκι με πληθυσμό 790 κατοίκους απογραφή 1981.

Ο νομός Φωκίδας είναι ορεινός κατά 96% γι' αυτό και μικρό το ποσοστό 12,5% περίπου της γεωργικής γής, όπως 56% βοσκότοποι και 26% δασοκάλυψης. Διαθέτει αξιόλογους υδάτινους όπως και ορυκτούς πόρους, υπολογίσιμους σε κλίμακα χώρας.

α) Γεωφυσικά χαρακτηριστικά.

Ο νομός Φωκίδας κατέχει δεσπόζουσα θέση στον Εθνικό χώρο, ευρίσκεται μεταξύ βορρά και νότου διατηρεί δε με τους Δελφούς, θέση ισχύος έναντι των αμφιθεατρικά διαταγμένων ιστορικών και τουριστικών κέντρων, Αθήνα, Κόρινθο, Μυκήνες, Ολυμπία. Ευρίσκεται μεταξύ των ορεινών όγκων Οίτης-Γκιώνας-Παρνασσού. Το περασμά τους αυτό κάνει όλη την Φωκίδα να βρίσκεται πάνω στην άρθρωση της ραχοκοκκαλιάς της Πίνδου πριν στραφεί προς την Πελοπόννησο και τον Ελικώνα και Κιθαιρώνα.

β) Φυσικοί-υδάτινοι πόροι.

Ο νομός δεν έχει ερευνηθεί σχετικά. Εκτός των αποθεμάτων της τεχνητής λίμνης του Μόρνου υπάρχουν μεγάλα αποθέματα υπογείων νερών ειδικά στην περιοχή Παρνασσίδας (Παρνασσός).

Από γεωτρήσεις έχουν εντοπισθεί φλεβες νερού ενώ απορρέουν από το υπέδαφος (περιοχή Ιτέας) ή αναβλύζουν από τον πυθμένα των ορμίσκων.

Τά παραγωγικά δάση και αναδασωτέες γύρω από αυτές εκτάσεις.

Είναι εντοπισμένα όλα στο μεγαλύτερο ποσοστό 70% στην βορειοδυτική Δωρίδα. Είναι προβληματική ωστόσο η προσπελασιμότητα τους λόγω της κακής οδικής κατάστασης .

γ) Βωξίτης

Το δυναμικό των αποθεμάτων του βωξίτη στην Φωκίδα είναι το μεγαλύτερο στον εθνικό χώρο, η αντιορθολογική όμως εκμετάλλευση δημιουργεί σοβαρές επιπτώσεις που έχει για την χλωρίδα και την πανίδα του φυσικού περιβάλλοντος. Η επιφανειακή όμως εξόρυξη του βωξίτη χωρίς άμεση και αποτελεσματική αποκατάσταση του τοπίου όσο και της αναπαραγωγικής ικανότητας της φύσης μετατρέπει τεράστιες εκτάσεις σε σεληνιακό τοπίο, όπου εξαφανίζεται η χλωρίδα και η πανίδα με άμεσες επιπτώσεις στην συρρίκνωση της ποιμενικής κτηνοτροφίας και του ίδιου του οικοσυστήματος, χωρίς ποτέ η εκμεταλλευτρια εταιρεία να επομησθεί τίς συνέπειες.

Επίσης η μή κατασκευή του εργοστασίου της αλουμίνας στην Φωκίδα είχε σαν συνέπεια την συρρίκνωση ακόμη περισσότερο της εκβιομηχάνισης του νομού.

δ) Αγροτικές δραστηριότητες.

Βρώσιμη ελιά, είναι το κύριο αγροτικό προϊόν της Φωκίδας. Η αποδοτικότητα της βρώσιμης ελιάς στον κάμπο της Αμφισσας-μονοκαλλιέργια φθάνει σήμερα στο 40% περίπου των δυνατοτήτων της. Σήμερα αρδεύεται μόνο ένα τμήμα του ελαιώνα. Στις τέσσερες γόνιμες εστίες του νομού (ελαιώνας Αμφισσας, Κάμπου Ευπαλείου, Γραβιάς-Πολυδρόσου, καλλιεργούνται δημητριακά -καπνά-οποροκηπευτικά.

Αλιεία. Μόνο στην περιοχή Ιτέας-Γαλαξειδίου και Ερατεινής υπάρχει κάποια εκμετάλλευση αλιευτικού πλούτου. Προς την κατεύθυνση αυτή ήδη υπάρχει ανάπτυξη τριών ιχθυογεννητικών σταθμών στην περιοχή Γαλαξειδίου και Χιλιαδούς.

ε) Μή αγροτικές Δραστηριότητες.

Μεταποίηση. Πρέπει να υπογραμμισθεί ιδιαίτερα το γεγονός ότι η μεγάλη συγκριτικά καθυστέρηση του νομού στην βιομηχανική ανάπτυξη των μικρομεσαίων μεταποιητικών μονάδων δεν οφείλεται τόσο στην προβληματικότητα του νομού αλλά στην πολωτική ανάπτυξη του συστήματος και στην πολιτική του συγκεντρωτισμού της ελεύθερης οικονομίας.

Η ανάπτυξη των είκοσι περίπου βιοτεχνικών-βιομηχανικών επιχειρήσεων τόσο στην περιοχή ελαιώνα Αμφισσας-Ιτέας (κύρια τυποποίηση ελιάς) όσο και στην περιοχή Γραβιάς έγινε με έλλειψη στοιχειώδους χωροταξικού σχεδιασμού και προγραμματισμού με αποτέλεσμα δυσκολίες και αναπτυξή των λόγω μη κατάλληλων χώρων.

Οι βιομηχανίες ειδικά που αναπτύχθηκαν πάνω στον οδοκό άξωνα καταμεσής του ελαιώνα δημιούργησαν ήδη μεγάλο πρόβλημα στην περιοχή του Δελφικού τοπίου πρώην ΖΟΕ Δελφών με αποτέλεσμα την σειρά λήψη περιοριστικών μέτρων απο την μεριά κύρια του Υπουργείου Πολιτισμού και του ΥΠΕΧΩΔΕ, και την περιορισμένη πλέον χωροθετικά τοποθέτηση των βιομηχανιών στις περιοχές ΒΙΠΑ Ιτέας στην περιοχή του λόφου Γ'λά και ΒΙΠΑ Αμφισσας στην περιοχή Αμπλιανου.

Τουρισμός. Η Φωκίδα διαθέτει ένα συγκριτικά βαρυσήμαντο φυσικό και πολιτιστικό τουριστικό δυναμικό σε κλίμακα χώρας.

Οι Δελφοί αποτελούν τον πόλο έλξης χιλιάδων τουριστών, είναι το κέντρο βάρους ανάπτυξης του νομού.

Η ραγδαία ανάπτυξη των Δελφών οφείλεται στην κατάκλυση των επενδυτικών κεφαλαίων της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, η οποία σιγά-σιγά άρχισε να εξαπνώνεται και στην γύρω περιοχή.

Επίσης κύτταρα τουριστικής ανάπτυξης άρχισαν να παρουσιάζονται και στους μικρούς παραλιακούς οικισμούς της δυτικής Φωκίδας.

Ο άξωνας Παρνασσός-Αράχωβα-Δελφοί-Ιτέα-Γαλαξειδί -Ναύπακτος δημιουργεί πόλο ανάπτυξης του τουρισμού.

στ) Δίκτυο συγκοινωνιών και μεταφορών.

Γενικά η συνβολή του νομού στο εθνικό δίκτυο μεταφορών είναι περιορισμένη. Η νέα εθνική οδός Ιτέας-Αμφισσας-Γραβίας-Δαμίας άρχισε σιγά-σιγά να αξιοποιείται.

Αξιόλογη επίσης είναι και η σύνδεση ανατολικής με δυτικής στερεάς Ελλάδας μέσω της οδού Ιτέας-Ναυπάκτου (παραλιακή).

Σχετική σημασία έχει το θαλάσσιο δίκτυο συγκοινωνιών από τον Αγιο Νικόλαο Ερατεινής προς Αίγιο.

-Βασικό οδικό δίκτυο. α) Το πρωτεύον οδικό δίκτυο βασίζεται στους δύο πρωτεύοντες άξονες, ανατολικοδυτικά από κατεύθυνση Αθηνών μέσω Λειβαδιάς Αράχωβας Δελφών Ιτέας Ναυπάκτου, είτε από την Λειβαδιά μέσω Δεσφίνας προς Ιτέα. Βορειοδυτικά από Θεσσαλονίκη μέσω Λαμίας Γραβίας Αμφισσας Ιτέας προς Ναύπακτο.

-Δευτερεύον οδικό δίκτυο.

Στην ιδιομορφία της Φωκίδας, της μορφολογίας τους εδάφους της έχει προδικαστεί η εξυπηρέτηση της Παρνασσίδας από το πρωτεύων, ενώ της Δωρίδας απο το δευτερεύον οδικό δίκτυο όπως παρουσιάζονται και στον σχετικό χάρτη.

-Δίκτυο θαλασσίων συγκοινωνιών.

Ιδιαίτερη σημασία για το δίκτυο θαλασσίων συγκοινωνιών του νομού έχουν οι παραθαλάσσιοι οικισμοί Ιτέας-Κίρρας-Γαλαξειδίου Ερατεινής-Αγίου Νικολάου-Αγίου Σπυριδώνα-Τριζονίων-Μαραθιά Μοναστηρακίου. Κοινό χαρακτηριστικό τους είναι η σχετική προστασία που μπορούν να προσφέρουν στους ποντοπόρους σαν καταφύγιο. Ηδη κατασκευάζεται μαρίνα στην νότια πλευρά του λιμανιού της

Ιτέας, καταστρεφώντας έτσι και την πιο γραφική και παλαιά γωνιά της πόλης. Άλλη μαρίνα σκαφών κατασκευάζεται στην δυτική πλευρά της Φωκίδας στη νήσο Τριζόνια.

Επεκτάθη το ήδη μικρό λιμάνι της Ερατεινής με σκοπό να εξυπηρετεί την όλο και αυξανόμενη θαλάσσια κίνηση, προτείνεται δε να γίνει εμπορικό και επιβατικό κέντρο της δεύτερης επαρχίας του νομού με κέντρο το Λιδωρίκι. Επίσης είχε προταθεί και η ανάπτυξη του ιστορικού λιμανιού του Γαλαξειδίου με κάποια σχετική εκβάθυνσή του λόγω όμως της επέμβασης της Εφορείας Ενόλλειων αρχαιοτήτων το έργο σταμάτησε προσωρινά.

ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ ΔΟΜΗ

Στην διαμόρφωση του οικιστικού πλέγματος επέδρασε πρωταρχικά όπως παντού έτσι και στην Φωκίδα η κατανομή των πλουτοπαραγωγικών φυσικών πόρων όπως και το ανάγλυφο του εδάφους. Ιδιαίτερα ωστόσο χαρακτηριστική είναι η μεγαλύτερη πυκνότητα του πλέγματος αυτού, στην ορεινή Δωρίδα συγκριτικά με την πεδινότερη Παρνασσίδα όπως χαρακτηριστικά απεικονίζεται στο σχετικό χάρτη. Στην μακραιώνη περίοδο των πρωτογενών παραγωγικών δραστηριοτήτων το πλέγμα αυτό κατάφερε μια μεγάλης διάρκειας αναπτυξιακή σταθερότητα. Στην εποχή μας επήλθαν στο πλέγμα αυτό εσωτερικές, όχι εμφανείς στον χάρτη, αλλαγές στα πογραφικά στοιχεία που μαρτυρούν την πληθυσμιακή διαρροή από την Δωρίδα στην Παρνασσίδα, περνώντας από την παραδοσιακή σταθερότητα στην επιταχυνόμενη ρευστότητα.

Ο αυξανόμενος αυτός συγκεντρωτισμός στην ζώνη του πρωτεύοντος οδικού δικτύου στην πεδινή παρνασσίδα και στην παραλιακή δωρίδα έφτασε ήδη στο 73% περίπου του συνολικού πληθυσμού. Για παραστατικότερη προβολή του πολωτικού αυτού φαινομένου από την Δωρίδα προς Παρνασσίδα, και προς τα παράλια της Δωρίδας, παραθέτουμε το Λιδωρίκι-έδρα επαρχίας- των 1627 κατοίκων το 1928 έναντι των 790 κατοίκων το 1981, όπως και την πληθυσμιακή ευρωστία της Φωκίδας το 1928 με 63208 κατοίκους έναντι της περιθωριακής και αποκαλούμενης σήμερα προβληματικής Φωκίδας των 44222 κατοίκων του 1981.

Η πόλωση αυτή δεν έχει μόνο ποσοστική αλλά και ποιοτική από την διαρροή κυρίως της νέας γενιάς του ενεργού πληθυσμού, των δυναμικότερων στελεχών με αποτέλεσμα οι θάνατοι να υπερτερούν των γεννήσεων με αθεράπευτη βραχυπρόθεσμα δημογραφική φθίση. Αλλά εκτός των μόνιμων αιτιών, ως άνω επενεργούντων που οξύνουν τις πληθυσμιακές αυτές ανισορροπίες επενεργούν επιπρόσθετα και έκτακτες αιτίες εξίσου δραστικές και μάλιστα στην περιθωριακή και παραμελημένη Δωρίδα. Πρόκειται για την ανελεητη και δυσθεράπευτη διάρθρωση του δευτερεύοντος ακτινωτού

οδικού δικτύου της με αποτέλεσμα η χρονοβόρα επικοινωνία των 83 συνολικά οικισμών με το κέντρο, και με τις λειτουργίες αυτού.

Το αναχρονιστικό τηλεπικοινωνιακό δίκτυο και η έλλειψη κοινωνικού εξοπλισμού επιδρούν και αυτά με την σειρά τους, στην μη ανάπτυξη των οικισμών.

Παρ'όλα αυτά όμως επισημαίνουμε ορισμένα κέντρα του δικτύου του κοινωνικού εξοπλισμού που λόγω πληθυσμιακής ευρωστίας με αντιστοιχο σχετικό κοινωνικό εξοπλισμό αλλά και ευνοική διάταξη στο οικιστικό πλέγμα.

Προτείνονται να αποτελέσουν τα κέντρα ανάπτυξης του νομού.

Ιτέα-Δελφοί-Γαλαξειδί-Γραβιά-Πολύδροσο-Επτάλοφος.

στην Παρνασσίδα, Ερατεινή και όλοι οι παραλιακοί οικισμοί μέχρι το Ευπάλειο στην παραλιακή Δωρίδα.

Και οι Πενταγοί το Λιδωρίκι, η Αρτοτίνα, ο Αθανάσιος Διάκος στην ορεινή προβληματική Δωρίδα.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΝΕΩΝ ΟΙΚΙΣΤΙΚΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ

Με βάσει τις προδιαγραφές και κριτήρια δομής και διάρθρωσης των οικιστικών συστημάτων στις ιδιομορφες συνθήκες της Φωκίδας προτείνονται οι παρακάτω οικιστικές ενότητες, :

-α) Οικιστική ενότητα Αμφισσας.

Περιλαμβάνει την πρωτεύουσα του νομού Αμφισσα με δοριφόρους τους οικισμούς Βίνιανής, Προσηλίου, Δροσοχωρίου, Βάργιανης, Ελαιώνα, Αγίου Γεωργίου, Αγίου Κων/νου, Σερνικακίου, Αγίας Ευθυμίας, Βουνιχώρας.

Από τους οικισμούς αυτούς πολεοδομικά έχουν οριοθετηθεί οι Άγιος Γεώργιος, Άγιος Κων/νος, Σερνικάκι, Ελαιώνας και οι οποίοι ευρίσκονται μέσα στην περιοχή της θεσμοθετημένης ΖΟΕ Δελφών. Προτείνεται να οριοθετηθούν οι οικισμοί Αγίας Ευθυμίας, ο οποίος ευρίσκεται σε απόσταση 10 χιλιομέτρων από την Αμφισσα και ο οικισμός Βουνιχώρας 17 χιλιομέτρα. Καθόσον οι προαναφερόμενοι οικισμοί ευρίσκονται πλησίον του κέντρου έχουν επιρροή από αυτό και ευρίσκονται χωροθετικά επί του πρωτεύοντος οδικού άξονα Αμφισσας-Λιδωρικίου (παλαιά εθνική οδός).

Άγια Ευθυμία. Μεγάλο χωριό σε απόσταση 10 χιλιομέτρων, το χωριό βρίσκεται στη θέση της αρχαίας Μυωνίας και έτσι λέγόταν παλαιότερα. Από το χωριό ήταν ο Λάμπρος Κατσώνης και ο Γιάννης Σκαρίμπας. Η αρχαία Μυωνία είχε το ναό του Ποσειδώνα και Άλσος. Διάφορα ερείπια της αρχαίας πόλης σώζονται και σήμερα.

Η απασχόληση των κατοίκων στα μεταλλεία και η μετανάστευση έχουν συντελέσει στην εγκατάλειψη της ενδοχώρας του χωριού. Σε περίπτωση αλλαγής των δομών στην πρωτογενή παραγωγή, καθώς και των μεθόδων εκμετάλλευσης, θα μπορούσε η περιοχή να έχει μία αξιόλογη γεωργική παραγωγή, εντασσόμενη στην ερύτερη

περιοχή Αμφισσας.

Ο πολεοδομικός χαρακτήρας του οικισμού είναι συνενκτικός με μεγάλη σχετικά έκταση προσπελάσιμος από όλες τις κατευθύνσεις. Ο προσανατολισμός των οικιών είναι ανατολικομεσημβρινός και ακολουθεί πολλάκις τόν πολεοδομικόν ιστό του οικισμού. Τά σπίτια είναι κτισμένα ελεύθερα με μεγάλη πυκνότητα. Ο αρχιτεκτονικός χαρακτήρας τού οικισμού είναι διόροφα λαικά σπίτια με στέγη.

Πρόταση: Νά οριοθετηθεί ο οικισμός, προκειμένου να αναζωογονηθεί και να αναπτυχθεί σωστά σαν μείζων αγροτικός οικισμός της ευρύτερης περιοχής Αμφισσας.

Βάργιανη. Μικρό χωριό σε ωραίο φυσικό περιβάλλον στις βορειοδυτικές πλαγιές του Παρνασσού 25χιλιομ. απο την Αμφισσα, βρίσκεται μέσα σε ωραίο δάσος με νερά πολλές καρυδιές-πλατάνια και έλατα. Η περιοχή γύρω απο το χωριό είναι χαρακτηρισμένη ως Εθνικός δρυμός. Το χωριό το χειμώναι είναι ουσιαστικά εγκαταλειμένο. Το καλοκαίρι αποτελεί παραθεριστικό κέντρο. Η ακατάστατη δόμηση του μικρού χωριού με αρκετά συνενκτικά τμήματα είναι τα πολεοδομικά χαρακτηριστικά του οικισμού, που μαζί με τον ενδιαφέροντα αρχιτεκτονικό λαικό τύπο που επικρατεί συνθέτουν τη μορφή της περιοχής που αξίζει να αξιοποιηθεί σαν παραθεριστικό κέντρο αφού κηρυχθεί η περιοχή σαν ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και ο οικισμός σαν παραδοσιακός, με ανάλογη πολεοδομική μελέτη.

-β) Οικιστική ενότητα Ιτέας.

Περιλαμβάνει την Ιτέα σαν κέντρο ανάπτυξης της περιοχής και τους οικισμούς Κίρρας, Δεσφίνας, Τριταίας.

Αποτελούν μία απο τις πιο αναπτυγμενες περιοχές του νομού με τάσεις παραπέρα ανάπτυξης γι' το λόγο αυτό ήδη πολεοδομικά έχουν ολοκληρωθεί οι χωροταξικές μελέτες της περιοχής με την ολοκλήρωση και θεσμοθέτηση των ΓΠΣ των πολεοδομικών σχεδίων βάσει του Ν 1337/83 και των Π.Δ της 20/30-8-85 ΦΕΚ414Δ και 24.4/3-5-85 ΦΕΚ 181Δ. που εκπονούνται ήδη στην περιοχή Κίρρας, Δεσφίνας και την ολοκλήρωση της πράξης εφαρμογής για τον οικισμό της Ιτέας, που θα δώσουν νέες συγκεκριμένες κατευθύνσεις για την ανάπτυξη της περιοχής για δυναμικές εξειδικευμένες παραγωγικές δραστηριότητες παραθαλάσσιου τουρισμού, ειδικώτερα σπουδαίο ρόλο επωμίζεται η Ιτέα σαν το κύριο εμπορικό λιμάνι της Φωκίδας.

Συγκεκριμένες προτάσεις στην οικιστική αυτή ενότητα δεν προτείνει η συγκεκριμένη μελέτη καθόσον ασχολείται πλέον με τους οικισμούς τους πιο αξιόλογους του νομού, και όχι με κάποια κέντρα που χρειάζονται κάποιες ειδικές χωροταξικές μελέτες.

-γ) Οικιστική ενότητα Δελφών.

Η ενότητα αυτή περιλαμβάνει τον παραδοσιακό οικισμό του Χρισσού, τούς Δελφούς, τον Επτάλοφο. Εκτός της ομοιογένειας στην χωροταξική διάταξη εμφανίζεται και μία λειτουργική παραγωγική ομοιογένεια στον τουρισμό. Με τον χειμερινό τουρισμό στον Επτάλοφο λόγω του χιονοδρομικού κέντρου Παρνασσού, τον πλησίον παραδοσιακό οικισμό Αράχωβας, με τις κλασσικές αρχαιότητες των Δελφών και τον παραδοσιακό οικισμό Χρισσού δημιουργείται μία δυναμικότερη εξέλιξη αναπτυξιακών δεσμών και ένας κορεσμός στους οικισμούς Δελφών και Αράχωβας.

Αποτέλεσμα της λύσης του προβλήματος είναι η αξιοποίηση των δύο πλησιέστερων οικισμών του Χρισσού και του Επτάλοφου.

Η αντιμετώπιση των παραπάνω προβλημάτων του κορεσμού δηλαδή του οικισμού των Δελφών και η δημιουργία ανεξέλεγκτων τάσεων ανάπτυξης τόσο στον οικισμό αυτόν όσο και στον πλησίον αυτού Χρισσού είχαν σαν αποτέλεσμα μία άναρχη χωροταξική ανάπτυξη χωρίς πρόγραμμα με άσχημες πλόν επεμβάσεις στον παραδοσιακό χαρακτήρα των οικισμών, και στη μορφή αυτών.

Η ανάγκη ενός συγκεκριμένου χωροταξικού προγραμματισμού άρχισε με την επιχείρηση πολεοδομικής ανασυγκρότησης του ΥΠΕΧΩΔΕ χωρίς βέβαια οι πολεοδομικές μελέτες και τα ΓΠΣ των οικισμών Χρισσού και Δελφών να ολοκληρωθούν ποτέ λόγω των επεμβάσεων του Κεντρικού Αρχαιολογικού Συμβουλίου (ΚΑΣ) και της Ι εφορείας Δελφών, που καθυστέρησε χρονικά πλεον την εξέλιξη των μελετών αυτών και τις κατέστησε ασύμφωρες οικονομικά για τον μελετητή.

Προτείνεται η άμεση χωροταξική μελέτη για την περιοχή των Δελφών και του Χρισσού, με την σύνταξη του ΓΠΣ και με συγκεκριμένες προτάσεις επέκτασης που θα είναι αποδεκτές τόσο από το Υπουργείο Πολιτισμού όσο και από την τοπική αυτοδιοίκηση χωρίς βέβαια να αποτελέσουν την αρχή εξυπηρέτησης κάποιων συμφερόντων. Για τον οικισμό χρισσού προτείνεται η πολεοδόμηση του με τις διατάξεις των Π.Δ της 20/30-8-85 ΦΕΚ 414Δ και της 24.4/3-5-85 ΦΕΚ 181Δ.

-Επτάλοφος. Ορεινός οικισμός στά όρια των νομών Φωκίδας, Βοιωτίας Φθιώτιδας στις πλαγιές του Παρνασσού, με αρκετά αρχαιολογικά ευρήματα. Διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο κατά την επανάσταση του 1828 αλλά και κατά της γερμανικής κατοχής. Ο οικισμός είναι συνεκτικός, κτισμένος σε επτά λόφους με δική του αρχιτεκτονική φυσιογνωμία και αρκετή ομοιογένεια, λόγω δε έλλειψης αρχιτεκτονικής προστασίας υπάρχουν τάσεις αλλοίωσης ένεκα και της ραγδαίας τουριστικής ανάπτυξης λόγω του χιονοδρομικού κέντρου.

Πρόταση: Προτείνεται νά οριοθετηθεί και να πολεοδομηθεί ο οικισμός λόγω του παραδοσιακού του ενδιαφέροντος και της τουριστικής και παραθεριστικής του αξίας.

Οικιστική ενότητα Γραβιάς.

Περιλαμβάνει τους οικισμούς Καστέλλια- -Αποστολιά- Καλοσκοπή-Οινοχώριο-Σκλήθρο. Η ενότητα αυτή παρουσιάζει φυγοκεντρικές τάσεις προς την Λαμία όπως και ο οικισμός Πολυδρόσου παρουσιάζει φυγοκεντρικές τάσεις προς τον οικισμό Αμφίκλειας του Ν Φωκίδας. Κύρια απασχόληση των κατοίκων η αγροτική οικονομία λόγω του κάμπου της Γραβιάς και του Πολυδρόσου. Η σταδιακή ανάπτυξη της βιομηχανίας στην περιοχή θα έχει σαν αποτέλεσμα την ανάπτυξη των οικισμών με έντονες τάσεις οικοδομικής ανάπτυξης. Οι σημαντικότεροι οικισμοί της ενότητας αυτής έχουν οριοθετηθεί και μόνο ο οικισμός Βάργιανης που βρίσκεται κοντά σε αυτή την οικιστική ενότητα καθώς και η γύρω περιοχή (φυσικό περιβάλλον) χρήζει κάποιας ιδιαίτερης προστασίας.

Οικιστική ενότητα Πολυδρόσου.

Στην οικιστική αυτή ενότητα υπάρχουν οι οικισμοί Πολυδρόσου Λιλαΐας, Μαριολάτας. Ο οικισμός Πολυδρόσου είναι κεφαλοχώρι στην βορεινή πεδινή περιοχή της Παρνασσίδας με άμεση οδική σύνδεση με κύρια οικιστικά κέντρα Λαμία, Αμφίκλεια, Αμφισσα. Η δυναμικότητα του οικισμού απο άποψη πλουτοπαραγωγικών πηγών λόγω του κάμπου, ιστορικών και αρχαιολογικών ευρημάτων τουριστική ανάπτυξη λόγω του χιονοδρομικού κέντρου Παρνασσού, ενδιαφέροντος αρχιτεκτονικού χαρακτήρα, δημιουργούν την ανάγκη προσεκτικής αντιμετώπισης από μεριάς της πολιτείας, με μία ολοκληρωμένη πολεοδομική μελέτη του οικισμού και ένα γενικώτερο χωτοταξικό πλαίσιο. Για τους υπόλοιπους δύο οικισμούς η οριοθέτησή τους είναι απαραίτητη για την ισόμετρη και ορθολογική ανάπτυξη της περιοχής. Ηδη για τον οικισμό Πολυδρόσου εκπονείται πολεοδομική μελέτη η οποία ευρίσκεται στη Β φάση (προμελέτη).

Οικιστική ενότητα Γαλαξειδίου.

Περιλαμβάνει τους οικισμούς Γαλαξειδίου, Αγίων Πάντων, Πεντεδρία. Η ιστορική αρχαιολογική και αρχιτεκτονική αξία του Γαλαξειδίου πρέπει να αντιμετωπισθεί με μία ολοκληρωμένη πολεοδομική μελέτη με συγκεκριμένες χρήσεις γής, και στον οικισμό και στο ευρύτερο οικιστικό περιβάλλον που να δύναται να διατηρήσουν τη μορφή του οικισμού και της γύρω περιοχής. Ο οικισμός Πεντεορίων δεν πρέπει να καταστραφεί οικιστικά καθώς έχει ενταχθεί ο παρα πάνω οικισμός σε αυτούς που χορηγ οικοδομικές άδειες ο πρόεδρος της

κοινότητας μιάς και ευρίσκεται σε πολύ μικρή απόσταση από τον παραδοσιακό οικισμό Γαλαξειδίου.

Ο παραλιακός οικισμός των Αγίων Πάντων έχει ήδη οριοθετηθεί. Επίσης η περιοχή από τη θέση Ανεμοκάμπι μέχρι και τον οικισμό Γαλαξειδίου έχει χαρακτηριστεί σαν αρχαιολογικός χώρος και περιοχή ιδιαιτέρου φυσικού κάλλους

Οικιστικές ενότητες Λιδωρικίου-Πενταγιών-Αθανασίου
Διάκου -Αρτοτίνας

Πρόκειται για τις δεινοπαθέστερες ενότητες του οικιστικού συστήματος της Φωκίδας, με οικισμούς που δυσχεραίνουν πληθυσμιακά και κοινωνικά και πού έχουν ανάγκη μιάς ορθολογικότερη οργάνωση για να αναδειχθούν. κύρια απασχόληση των κατοίκων είναι και θα συνεχιστεί να είναι η κτηνοτροφία. Αμεσο και μόνιμο μέλημα της ορεινής και πολυπαθούς ενότητας είναι η αποκατάσταση του οδικού δικτύου πού θα ευνοήσει ανάλογα την ανάπτυξη των οικισμών αυτών.

Στην ενότητα Λιδωρικίου είναι οι οικισμοί Συκέα, Λευκαδίτιον, Τριβίδιον, Διακόπιον, Κλήμα, Κάλλιον, Τείχιον, Παλαιοξάριον, Ποτιδάνεια, Αβορος, Δωρικόν, Στίλια, Μακρινή, Μηλέα, Λεύκα, Βραίλα, Σώταινα, Παλαιοκάστρο, Πεντάπολις, Σκαλούλα, Μαλανδρίνο, Αμυγδαλέα.

Ο οικισμός Λιδωρικίου από παλαιά αποτελούσε το κέντρο της ορεινής Φωκίδας σαν έδρα της επαρχίας Δωρίδας που συγκεντρωνε όλες τις εξυπηρετήσεις για τους γύρω μικρούς κτηνοτροφικούς οικισμούς. Την κυρίαρχη αυτή θέση του Λιδωρικίου ενίσχυε και η παλαιά επαρχιακή οδός Αμφισσας-Λιδωρικίου-Ναυπάκτου, που συνένωνε την ανατολική με την δυτική Στερεά Ελλάδα. Με την κατασκευή όμως της τεχνητής λίμνης του Μόρνου και με την δημιουργία της παραλιακής εθνικής οδού Ιτέας-Ναυπάκτου, ατόνισε η κυρίαρχη αυτή θέση του οικισμού με αποτέλεσμα να δημιουργείται ένας συγκεντρωτισμός παραγωγικών δραστηριοτήτων στην Παρνασσίδα και μία πληθυσμιακή διαρροή.

Ηδη η δημιουργία του φράγματος του Μόρνου επηρέασε κύρια τις κτηνοτροφικές δραστηριότητες των γύρω οικισμών και δημιούργησε πλείστα οδικά προβλήματα.

Η δημιουργία δραστηριοτήτων σχετικών με τη λίμνη θα τονώσει την οικιστική αυτή ενότητα (δημιουργία αθλητικών εγκαταστάσεων κωπηλασίας, ιστιοπλοίας ή δημιουργία ιχθυογεννητικών σταθμών πέστροφας). Η βελτίωση δε της οδικής σύνδεσης των επιμέρους οικιστικών κέντρων της Δωρίδας θα δώσουν μία ανάσα ανάπτυξης στην περιοχή.

Από τους οικισμούς δορυφόρους της οικιστικής αυτής ενότητας δεν υπάρχουν κάποιοι που χρειάζονται κάποιας ιδιαίτερης πολεοδομικής αντιμετώπισης. Μόνο ο οικισμός Λιδωρικίου προτείνεται να οριοθετηθεί και να προστατευθεί η γύρω περιοχή

της λίμνης .

Οικιστική ενότητα Πενταγιών.

Στην ενότητα αυτή είναι εκτος του οικισμού Πενταγιών, οι οικισμοί Τρίστενου, Αλεποχωρίου, Ζοριάνο, Κουπακίου, Κροκυλείου Περιβολίου, Κόκκινου.

Οι πιο αξιόλογοι από αυτούς είναι εκείνοι του Κροκυλείου και των Πενταγιών. Ο οικισμός Πενταγιών ευρίσκεται στα όρια του νομού Φωκίδας και του Νομού Αιτωλοακαρνανίας.

Απέχει από την Ναύπακτο περίπου 50 χιλιομέτρων και 25 χιλιάδες μέτρα από το Λιδωρίκι. Βρίσκεται σε υψόμετρο 950 μέτρων σε ωραίο φυσικό περιβάλλον. Ο θρύλος της Μαρίας της Πενταγιώτισσας έχει κάνει γνωστό το χωριό όχι μόνο στην περιοχή αλλά και σε ολοκληρή την Ελλάδα. Δεν υπάρχουν αξιόλογες πλουτοπαραγωγικές δραστηριότητες παρά μόνο αρκετή κτηνοτροφία και λίγη γεωργία με την οποία ασχολούνται οι λιγότεροι 140 μόνιμοι κάτοικοι του χωριού. Ο ενδιαφέρον αρχιτεκτονικός χαρακτήρας του οικισμού, η ιστορία του, το γύρω φυσικό περιβάλλον δημιουργούν δυνατότητες ανάπτυξης οργανωμένης τουριστικής-παραθεριστικής κατοικίας, προτείνεται η οριοθέτηση του οικισμού. Οι υπόλοιποι οικισμοί εκτός του Κροκυλείου που παρουσιάζει κάποια παραθεριστική κίνηση, δεν έχουν να επιδείξουν κάτι ενδιαφέρον, δεν προτείνεται κάποια ιδιαίτερη μελέτη αξιοποίησης.

Οικιστική ενότητα Αρτοτίνας.

Στην ενότητα αυτή περιέχονται οι πιο δυσπρόσιτοι και απομονωμένοι οικισμοί της ορεινής Φωκίδας ήτοι το Κριάτσιο, οι Κερασιές, το Ψηλό Χωριό, το Διχώρι, το Δάφνος.

Η ανάπτυξη κύρια και πρώτα του οδικού δικτύου και των τηλεπικοινωνιών θα αποτελέσουν τη βάση για την διατήρηση των οικισμών αυτών που σιγά-σιγά φθίνουν και εξαφανίζονται. Προτείνεται μία τόνωση των δραστηριοτήτων του κέντρου της οικιστικής ενότητας που είναι η Αρτοτίνα, το μεγάλο ορεινό χωριό στο Βόρειο-δυτικό άκρο του νομού μέσα σε ωραία περιοχή με έλατα ανάμεσα σε ορεινούς όγκους.

Το χωριό αποτελούσε τη θερινή πρωτεύουσα του δήμου Κροκυλείου, με πλούσια ιστορία τόσο αρχαία (ανατολικά του χωριού υπάρχουν αρχαία λείψανα), όσο και νεώτερη της εποχής του 1821.

Οι κάτοικοι απασχολούνται κύρια με την κτηνοτροφία και τα δασικά προϊόντα.

Η αξιοσημείωτη αρχιτεκτονική ομοιότητα του χωριού, αξίζει να αξιοποιηθεί με την ανάπτυξη του οδικού δικτύου, των τηλεπικοινωνιών, της ύδρευσης του οικισμού.

Προτείνεται η οριοθέτησή του, σύμφωνα με τις διατάξεις του Π.Δ 24.4/3-5-85 ΦΕΚ 181Δ.

Οικιστική ενότητα Αθανασίου Διάκου

Η οικιστική αυτή ενότητα ευρίσκεται στη βορειοανατολική πλευρά της Φωκίδας προς την μεριά της Παρνασσίδας, αποτελείται από τους οικισμούς Αθανασίου Διάκου, Καστριώτισσα, Πυρά, Μαυρολιθάριον, Στρόμη, Πανουργιάς, Μουσουνίτσα, Κονιάκος.

Πιο σημαντικός οικισμός είναι αυτός του Αθανασίου Διάκου, του ορεινού χωριού που βρίσκεται στην ανατολική πλευρά των Βαρδουσιών σε υψόμετρο 1000 περίπου μέτρων μέσα σε δάσος από έλατα με κακή οδική σύνδεση με τα οικιστικά κέντρα της περιοχής. Θεωρείται ότι ήταν η γενέτειρα του Αθανασίου Διάκου και η έδρα της Φιλικής Εταιρείας.

Παραγωγικές πηγές είναι κύρια η κτηνοτροφία και η γεωργία σε οικιακή βάση. Ο Αθανάσιος Διάκος είναι ένα από τα λίγα χωριά της Φωκίδας με αμιγή σχετικά αρχιτεκτονικό χαρακτήρα ενδιαφέροντα, με πολλά στοιχεία λαϊκής αρχιτεκτονικής της περιοχής, που διατηρούνται σε καλή κατάσταση.

Ηδη η πολεοδομική φυσιογνωμία και το φυσικό περιβάλλον συντελούν στο να προτείνουμε την προστασία του οικισμού μέσω ενός πολεοδομικού σχεδιασμού, (οριοθέτηση οικισμού, καθορισμός όρων δόμησης, μεμεγάλες αρτιότητες και μικρό συντελεστή δόμησης και κάλυψης με περιορισμούς δόμησης που να διατηρούν την αρχιτεκτονική φυσιογνωμία του οικισμού.

Αξιοποίηση των παραθεριστικών δυνατοτήτων του οικισμού με την παράλληλη ανάπτυξη του οδικού και τηλεφωνικού δικτύου. Ανάπτυξη ορειβατικού κέντρου στην περιοχή του Αθανασίου Διάκου.

Οικιστική ενότητα Ερατεινής-Ευπαλείου.

Οι οικιστικές αυτές ενότητες ευρίσκονται στο νότιο τμήμα της Φωκίδας, στην επαρχία Δωρίδος και περιλαμβάνουν τους οικισμούς με τάσεις ανάπτυξης και ασθενική πλέον εξάρτηση από το Λιδωρίκι. Η Ναύπαικος που ουσιαστικά ανήκει στην κοιλάδα του Μόρνου θα μπορούσε να διαδραματίσει σοβαρό ρόλο στην εξασθενημένα όπως έχει προαναφερθεί Δωρίδα. Αυτό όμως θα δημιουργούσε σοβαρότατη σύγκλιση στα όρια του συστήματος. Η νέα εθνική παραλιακή οδός του πρωτεύοντος δικτύου, όπως και η ενίσχυση του κοινωνικού εξοπλισμού των δύο κέντρων της οικιστικής αυτής ενότητας του Ευπαλείου και της Ερατεινής, η δημιουργία εμπορικού ναυτικού κέντρου στην Ερατεινή, θα δώσει μία πνοή στην περιοχή και μία ανεξαρτοποίηση των οικιστικών αυτών κέντρων.

Στην οικιστική ενότητα Ερατεινής ανήκουν η Ερατεινή, Ορμός Λεμονιάς, Πάνορμος, Παραλία Τολοφώνος, Άγιος Νικόλαος, Τολοφών

Άγιος Νικόλαος, Άγιος Σπυρίδωνας, Σπηλιά, Τριζόνια, Χάνια, Γλυφαδα, Ελαΐα, Καλλιθέα, Παραλία Σεργούλας, Σεργούλα, Δαφνοχώριον.

Ο σημαντικότερος παραθαλάσσιος οικισμός της ενότητας αυτής είναι η Ερατεινή που ευρίσκεται επί της παραλιακής εθνικής οδού Ιτέας-Ναυπάκτου. Το "ποτάμι" χωρίζει την Ερατεινή από τον επιμήκη παραθαλάσσιο οικισμό της παραλίας Τολοφώνος.

Ο όρμος της Ερατεινής είναι σχετικά ανοικτός με ωραίες παραλίες. Η πεδινή περιοχή γύρω από το χωριό είναι ιδιαίτερα εύφορη. Οι κάτοικοι εκτός από γεωργοί και ψαράδες ασχολούνται και με τον τριτογενή τομέα.

Ο οικισμός είναι ενδιαφέρον για το ευθύγραμμο ρυμοτομικό του σχέδιο σε σχέση με το φυσικό περιβάλλον.

Επειδή ο οικισμός παρουσιάζει τάσεις ανάπτυξης προτείνεται να γίνει πολεοδομική μελέτη και Γενικό πολεοδομικό σχέδιο.

Οι υπόλοιποι οικισμοί προτείνεται να οριοθετηθούν ιδιαίτερα για τον οικισμό Δαφνοχωρίου ο οποίος παρουσιάζει αξιοσημείωτη αρχιτεκτονική ομοιογένεια λόγω βέβαια της εγκατάλειψής τους προτείνεται να οριοθετηθεί και να αξιοποιηθεί τουριστικά, (δημιουργία τουριστικού χωριού σαν παραθεριστικό κέντρο).

Στην οικιστική ενότητα Ευπαλείου ανήκουν οι οικισμοί Ευπαλείου, Τρίκορφου, Καστρακίου, Μαλαμάτων, Μανάγουλης, Χιλιαδούς, Μοναστηρακίου, Κάτω Μαραθιά, Μαραθιά, Κλήματος, Πύργου, Κάμπου, Φιλοθέης, Δροσάτου, Μονής Βαρνακόβης.

Εκτός από το κέντρο της οικιστικής ενότητας που είναι το Ευπάλειο, το οποίο αποτελούσε και αποτελεί το δεύτερο οικιστικό κέντρο της Δωρίδας μετά το Αιδωρίκι, με ενισχυμένο κοινωνικό εξοπλισμό (σχολεία-γυμνάσιο δημοτικό-, δημόσιες υπηρεσίες ιατρείο, φαρμακείο κ.λ.π), με αξιόλογη αρχιτεκτονική παρουσία στην περιοχή, που πρέπει να διατηρηθεί, κτίρια πέτρινα πολλάκις δίπατα της εποχής του μεσοπολέμου, στην ανατολική πλευρά του οικισμού.

Αξιόλογοι οικισμοί ως προς την αρχιτεκτονική τους παρουσία είναι, ο οικισμός Μοναστηρακίου, γραφικό παραλιακό χωριό με αρκετό πράσινο, που βρίσκεται σε περιοχή που έχει χαρακτηριστεί ως ιδιαίτερου φυσικού κάλλους με δυνατές και σημαντικές αποδόσεις στον παραθεριστικό και τουριστικό τομέα.

Η θεαματική αυτή ανάπτυξη του παραθερισμού παρουσιάζει αρκετές περιπτώσεις αλλοίωσης της αρχιτεκτονικής φυσιογνωμίας του οικισμού η οποία είναι πιο ενδιαφέρουσα στο παλιό τμήμα. Για το λόγο αυτό ήδη εκπονείται πολεοδομική μελέτη που βρίσκεται στην Β' φάση.

Στην ευρύτερη περιοχή όμως προτείνεται να γίνει μία χωροταξική μελέτη προκειμένου να περιοριστούν οι κατασκευές που θίγουν άμεσα ή έμεσα το περιβάλλον.

Άλλος ενδιαφέρον οικισμός από απόψης αρχιτεκτονικής φυσιογνωμίας είναι ο Πύργος, μικρό εγκαταλειμένο ορεινό κτηνοτροφικό χωριό σε υψόμετρο 500 μέτρων με αρκετή βλάστηση. Η πυκνή δόμηση χωρίς αλλοιώσεις το κατατάσσει σαν μοναδικό στην καθαρότητα και στη διατήρηση (λόγω εγκατάλειψης) αρχιτεκτονικό τύπο ορεινού κτηνοτροφικού χωριού της Φωκίδας. Προτείνεται να οριοθετηθεί και να αξιοποιηθεί τουριστικά- παραθεριστικά, με την δημιουργία τουριστικού χωριού. Γενικά προτείνεται η οριοθέτηση όλων των παραλιακών οικισμών της ενότητας αυτής.

Ο σωστός σχεδιασμός για την προστασία της φύσης, η αντιμετώπιση της ρύπανσης, η χωροταξική οργάνωση του νομού, η χωροθέτηση των παραγωγικών δραστηριοτήτων η ανασυγκρότηση των πόλεων και των χωριών αποτελούν τα επιμέρους στοιχεία μίας ενιαίας διαδικασίας για τον ολοκληρωμένο σχεδιασμό που θα συντελέσει στην σωστή ανάπτυξη του νομού πάνω σε ένα σταθερό συγκεκριμένο πρόγραμμα, που θα έχει αντιμετωπίσει τα επιμέρους προβλήματα της κάθε περιοχής και θα δώσει μία πνοή ανάπτυξης σ' αυτόν τον εγκαταλειμένο νομό..

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Μεγάλη Σοβιετική Εγκυκλοπαίδεια
- ΥΠΕΧΩΔΕ "Η νέα οικιστική πολιτική" Δεκέμβρης 1983
- "Μελέτη ανοικτών πόλεων Ν.Φωκίδας.
- Ελληνική παραδοσιακή αρχιτεκτονική Ν.Φωκίδας-εκδ.Μέλισσα.
- ΥΠΕΧΩΔΕ/ Ν. Φωκίδας-Προτάσεις χωροταξικής οργάνωσης.
- Αθ. Αραβαντινός-Πολεοδομικός σχεδιασμός.